

Ustavno sodišče SR Slovenije o pravicah slovenščine

Ustavno sodišče SR Slovenije je poslalo skupščini SR Slovenije pismo »s svojimi ugotovitvami in mnenji glede izvajanja ustavnih določb o rabi slovenščine in o enakopravnosti jezikov narodov Jugoslavije«. Pismo je močno odjeknilo v slovenski javnosti, ker ga je objavil tudi tisk. Izrazilo je tisto, kar že dolgo zahteva vsa slovenska javnost v Jugoslaviji, namreč da se popolnoma uveljavijo in izvajajo zvezna in republiška ustavna določila glede enakopravnosti slovenščine kot državnega jezika. Pismo omenja znano pismo glede spoštovanja in pravic slovenščine, ki ga je lani razposlal vsem javnim in političnim ustanovam v Sloveniji Izvršni odbor glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Ustavno sodišče pravi v svojem pismu, da »je nato dobilo od občanov več opozoril, da državni organi ter delovne in druge samoupravne organizacije pri svojem poslovanju ne upoštevajo« določil zvezne in slovenske ustave glede jezika.

Ustavno sodišče ugotavlja, da v osnovnih in srednjih, zlasti pa v strokovnih šolah v Sloveniji uporabljajo nekatere srbske in hrvaške učbenike in da edna zavoda za izdelavo učil, ki sta v Zagrebu in Beogradu, še vedno izdelujeta učila samo s srbskimi oziroma hrvaškimi napismi in navodili, čeprav naročniki iz Slovenije zahtevajo slovenska besedila.

Slovenščina je še vedno zapostavljena tudi v filmih, na reklamnih publikacijah (tudi slovenskih) podjetij, v razsodbah in odlokih zveznih pravosodnih in upravnih organov, po vrhovnem sodišču Jugoslavije in v carinskem poslovanju, ugotavlja slovensko ustavno sodišče. Predlogov zakonov v zvezni skupščini ne sestavljajo, obravnavajo in sprejemajo hkrati tudi v slovenščini in makedonščini. Zakonska besedila so pozneje samo prevedena v slovenščino. Zvezni formularji v Sloveniji so srbohrvaški, ker so še vedno enotni za vso državo.

Pismo ustavnega sodišča SR Slovenije se zaključuje z besedami:

»Da bi ustavne določbe obveljale tudi na področjih, ki jih obravnava pismo, **predlaga** ustavno sodišče SR Slovenije, naj skupščina SR Slovenije kot najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v Sloveniji zahteva od vseh državnih organov v Sloveniji ter od vseh organizacij, ki opravljajo družbene službe na območju SR Slovenije, da poslušajo v slovenščini. Pri zvezni skupščini pa naj posreduje, da bodo organi federacije izpolnjevali določbe o enakopravnosti jezikov narodov Jugoslavije.«

(Nadaljevanje na 2. strani)

ZA NOVO SLOVENSKO POT

V nedeljo, 27., in v ponedeljek, 28. t. m., bodo volivci na Tržaškem ponovno poklicani k volilnim žaram, da oddajo svoj glas listam in kandidatom, ki bodo sestavljali novi tržaški občinski in pokrajinski svet. Vsak volivec iz občine Trst bo prejel dve glasovnici, in sicer eno za volitve v tržaški občinski svet ter eno za volitve v pokrajinski svet. Volivci miljske, devinsko-nabrežinske, dolinske, zgoniške in repentaborske občine pa bodo na volilnem sedežu dobili eno samo glasovnico, in sicer za volitve v pokrajinski svet.

Dosedanjemu tržaškemu občinskemu svetu je potekel mandat letos in ga je zato treba obnoviti, pokrajinski svet, ki je bil izvoljen v novembru leta 1964, pa je bil oblastveno razpuščen, ker njegov upravni odbor ni imel zadostne večine, tako da je bila za redno poslovanje imenovana komisarska uprava.

NE MARAJO SLOVENSKIH LEPAKOV V MESTU

Res je, da so nedeljske volitve upravnega značaja, vendar je vsakomur jasno, da kažejo prav te volitve tudi izrazito politične poteze, saj sta tako tržaška občina kot pokrajina vedno bili in bosta še bolj v bodočnosti pobudnika in posrednika idej in programov, ki odločno presegajo delokrog in pristojnosti občinskih in pokrajinskih uprav.

Glede na to, kar smo pravkar napisali, je naravno, da naš list ne more ostati nevtralen pri tem važnem dogodku, temveč mora svojim bralcem in sploh vsem slovenskim volivcem odkrito povedati, katera politična sila in katera kandidatna lista zasluži njihovo zaupanje.

Našim bralcem in slovenski javnosti ne povemo nič novega, če napišemo, da izmed vseh kandidatnih list edino lista **Slovenske skupnosti** zasluži glas slovenskih volivcev na Tržaškem. Edino ta lista namreč verno odraža po svojem političnem in upravnem programu slovensko stvarnost v zamejstvu in predstavlja hkrati resno perspektivo za bodočnost.

Za glasove slovenskih volivcev se tudi tokrat potegujejo mnoge druge liste in stranke, od katerih sta vsaj dve doslej uživali pri volitvah podporo ter zaupanje dela slovenskih volivcev. Če pa pogledamo, kakšne koristi so od teh strank imeli doslej Slovenci v Italiji, moramo ugotoviti, da je bilanca odločno negativna. Te stranke namreč niso bile sposobne ali voljne zagotoviti niti obstoja slovenskega ljudstva v Italiji, kaj šele da bi pripravile vse tiste zakonske in upravne instrumente, ki so nujno potrebni, da se slovenski manjšini omogoči ter zajamči vsestranski razvoj. Te stranke so doslej slovenske glasove in slovensko problematiko le izkoriščale za širjenje svojega strankarskega vpliva ter strankarske moči, pri tem pa kazale naravnost konstitucionalno nesposobnost

za reševanje tudi življenjskih slovenskih vprašanj. Značilno je, da nobena teh italijanskih strank ni razobesila v mestu nobenega lepaka v slovenščini.

Lista Slovenske skupnosti predstavlja zato tisto novo pot, na katero naj stopi vedno večje število slovenskih volivcev, če hočemo, da se bodo začeli postopno, vendar gotovo reševati veliki in majhni problemi, ki tarejo slovenskega delavca, kmeta, obrtnika, uradnika in sploh slehernega slovenskega človeka na Tržaškem in v Italiji. Naš živeli predvsem potrebuje, da se v odločujočih krogih sliši in tolmači njegov avtentični glas, da po predstavnikih svojega jezika in svoje miselnosti neposredno sodeluje pri vseh velikih in malih odločitvah. Enkrat za vselej je treba nehati z dosedanja prakso, ko je naš človek dejansko podpisoval prazne menice tujim ljudem in tujim političnim silam. Že naša čast in ponos zahtevata, da sami končno prevzamemo skrb za našo usodo, ne pa da same sebe še smatramo za mladoletnike, ki potrebujejo varstvo in zaščito velikih italijanskih strank, ki pa so, kot smo že poudarili, nesposobne, da nam to varstvo in to zaščito tudi dejansko nudijo.

Slovenska skupnost ni, kot je sama že večkrat poudarila in kot je v štirih letih svojega obstoja tudi dokazala, stranka z natančno opredeljeno ideologijo, temveč je politična formacija, v kateri najdejo svoje mesto in imajo možnost delovanja vsi pripadniki slovenske manjšine. Slovenska skupnost je politična organizacija, ki je nastala v izrednih razmerah, v katerih se nahaja narodna manjšina že zaradi tega, ker je manjšina, in ki je tem izrednim razmeram prilagodila svoj politični program ter svojo politično taktiko ter strategijo.

VSAKDO IMA MESTO V SLOVENSKI SKUPNOSTI

Če se bodo slovenski volivci zato samo bežno obrnili na preteklost, skušali samo površno preučiti rezultate, ki so jih zanje dosegle stranke, ki so jim doslej pri volitvah zaupali, jim bodo gotovo tokrat odrekli svoj glas in svoje zaupanje, čeprav bi jim bile te stranke svetovnonazorsko blizu.

Slovenski volivec bo torej odrekel glas tako Krščanski demokraciji kot tudi desničarskim strankam, ker v teh strankah ni in ne more biti zanj mesta. Odrekel pa bo tudi svoje zaupanje združeni italijanski socialistični stranki kot tudi italijanski komunistični partiji ter independentistom. Marsikateri slovenski volivec se je dozda pri volitvah odločil za levosmerjene stranke predvsem iz čustvenih razlogov ali iz protesta proti dejanskim ali samo namišljenim socialnim krivicam. Ta volivec naj danes premisli,

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 27. novembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rujanu; 10.15 Poslušali boste...; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Ostrostelec«, povest, napisal James Fenimore Cooper, za radio prevedel in dramatisiral Dušan Pertot. Tretji del; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.00 S pesmijo naokrog; 15.30 »Gospa ministrice«. Veseloigra v štirih dejanjih, napisal Branislav Nušič, prevedel Fran Albert. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.15 Obisk v diskoteki; 18.00 Koncert v miniaturni; 18.30 Kino, včeraj in danes; 19.15 Nedeljski vestnik; 20.30 Iz slovenske folklore: Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico decembra«; 21.00 Kromatična fantazija; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba; 22.45 Antologija jazza.

• PONEDELJEK, 28. novembra, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za srednje šole); 12.10 Brali smo za vas; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Priljubljene melodije; 17.25 Radio za šole (oddaja za srednje šole); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Frederic Chopin: Koncert št. 1 v e molu; 19.10 Vinko Beličič: (9) »Prirednik in dramatik Fran Saleški Finžgar«; 19.25 Zaploskajmo; 21.00 Sodobne črtice in novele: Anita Pittoni: »Modri plamen«; 22.30 Slovenske skladbe za violino in orkester. Uvodne besede Roka Klopčiča; 22.45 Ameriški motivi.

• TOREK, 29. novembra, ob: 12.00 »Pratika za prvo polovico decembra«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.40 Glasba za vaš transistor; 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst; 18.55 Za vedro razpoloženje; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja; 19.30 Zvoki, ugašeni na temo; 20.35 Enrique Granados: »Goyescas«, opera v treh prizorih; 21.45 Motivi, ki vam ugajajo; 22.20 Ludwig van Beethoven: Trio št. 4 v d duru; 22.45 Črni cvet, jazzovska revija.

• SREDA, 30. novembra, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Pomenek s poslušavkami; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.25 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Johannes Brahms: Kvintet v h molu za klarinet in godala; 19.10 Higiena in zdravje; 19.25 Zberi na petem tekovanju »Seghizzi« v Gorici; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.05) Socialne vede; 22.45 Sentimentalne pesmi.

• CETRTEK, 1. decembra, ob: 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.40 Glasba za vaš transistor; 19.00 Pisani balenčki, radijski tehnik za najmlajše; 19.30 Najnovejši uspehi; 20.35 »Sosed Luka«. Napisal Ivan Cankar, za radio dramatisiral Joško Lukeš; 21.40 Jazzov kotiček; 22.40 Slovenski solisti; 23.00 Glasba za lahko noč.

• PETEK, 2. decembra, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol) 12.10 Med tržnimi stojnicami; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.25 Radio za šole (oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.00 Skladbe davnih dob; 19.10 Dr. Rafko Dolhar: »Na mejah biologije«; 19.25 Plošče, ki so mladim všeč; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik: Evidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.45 Magija glasbil v jazzu.

• SOBOTA, 3. decembra, ob: 12.10 Tržaške ulice in trgi; 15.00 Glasbena oddaja za mladino; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.20 Pregled italijanske dramatike; 17.20 Skala in ladja, komentarji o dogodkih po koncitu in v jubilejnim letu; 17.30 Jutršnji solisti; 17.45 Razkuštrane pesmi; 18.30 Panorama jazza, pripravlja Sergio Portaleoni; 19.00 Pojeta: Iva Zanicchi in Edoardo Vianello; 19.10 Družinski obzornik: »Za vsako starost primerna igrača« — ureja prof. Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

20. novembra, nedelja, Srečko, Feliks
21. novembra, ponedeljek: Marija, Darinka
22. novembra, torek: Cecilija, Cilika
23. novembra, sredo: Klemen, Mile
24. novembra, četrtek: Janez, Ivan
25. novembra, petek: Katarina, Katja
26. novembra, sobota: Konrad, Rado

Kennedy žrtev zarote?

V Združenih državah in v mnogih drugih državah — in tako tudi v Italiji — so se v torek z raznimi slovesnostmi spomnili tretje obletnice smrti ameriškega predsednika Johna Kennedyja. Prvič so priredili javno slovesnost tudi v Dallasu v Teksasu, kjer je bil veliki predsednik ubit. Na kraj umora so položili venec vrtnic z napisom »V imenu mesta«.

Na desetisoče ljudi je poromalo na pokopališče v Arlingtonu pri Washingtonu, kjer je John Kennedy pokopan. Predsednikov grob je obiskal tudi sovjetski pesnik Jevtušenko, ki je zdaj na obisku v Združenih državah, kjer prireja recitacije in predavanja. V Rimu pa so naznanili, da se bodo po vsej Italiji ustanovile mladinske raziskovalne in akcijske skupine »John Kennedy«.

Zadnji čas se svetovna javnost vse bolj ukvarja s skrivnostjo Kennedyevega umora. Sicer so mnogi že pred tremi leti, takoj po atentatu v Dallasu, trdili, da ni bil Lee Oswald tisti, ki je streljal na Kennedyja, ali da vsaj ni bil sam. Morda so ga samo pripravili do tega, bogve s kakšnimi razlogi, da je sodeloval v »komediji«. Še verjetneje pa je, da se mu sploh ni sanjalo, da so ga vpletli v vso stvar, in je bil samo eden izmed desetisočev, ki so gledali, kako se Kennedy s spremstvom pelje mimo.

Ker se je bilo bati, da se bo na procesu izkazala njegova nedolžnost, so ga (najbrž ob aktivni pomoči texaške policije) tudi odstranili s tem, da ga je Ruby sredi policajev ustrelil v trebuh.

Warrenova preiskava je potrdila uradno verzijo o atentatu, toda mnogi ji niso verjeli in razni časnikarji so se sami lotili preiskave ter ugotovili presenetljive stvari.

NE BO NOVEGA DAVKA NA PREMOŽENJE

Minister za finance Preti je v svojem govoru v Florenci potrdil, da ne bodo uvedli novih davkov na premoženje. Rekel je, da bi tak ukrep zmanjšal veselje do investicij na sektorju nepremičnin in povečal krizo, ki že obstoja v gradbeništvu in poljedelstvu. Rekel je tudi, da uvedba takega davka na premoženje ne bi bila v skladu z načeli davčne reforme, o katerih bodo v kratkem razpravljali v parlamentu in ki naj bi temeljila na enotnem, različno razčlenjenem davku, ki naj bi imel osebni značaj ter naj bi upošteval stopnje v dohodkih.

ANGLEŽI NE DAJO GIBALTARJA

Britansko veleposlaništvo v Madridu je izročilo španski vladi diplomatsko noto, v kateri britanska vlada potrjuje svojo suverenost nad vsem gibraltarskim ozemljem s spornim področjem vred, na katerem gradijo Angleži letališče.

S to noto je britanska vlada odgovorila na madridsko noto z dne 21. oktobra. Britanska vlada je s to noto tudi odklonila špansko zahtevo, da ne sme uporabljati letališča v vojaške namene. Zavrnila je tudi tirinajst izmed petnajstih španskih obtožb, češ da so britanska vojaška letala kršila španski letalski prostor. Oprostila pa se je zaradi edinega primera nedovoljenega preleta španskega ozemlja, ki ga je priznala.

presenetljive zato, ker jih Warrenova komisija ni zabeležila, četudi očitno potrjuje sum o organiziranem atentatu. V zadnjem času je izšlo več knjig z rezultati takih zasebnih preiskav, ki so že skoraj popolnoma razveljavile zaključke Warrenove preiskave.

Ne more biti več dvoma, da je Kennedyja ustrelil nekdo, ki je bil skrit na železniškem nadvozu, pod katerim bi bil moral peljati Kennedyev avtomobil, ali tam blizu in da je zadela Kennedyja ena izmed krogel od spredaj v vrat in je na tilniku izstopila, ne pa obratno, kot so uradno trdili, proti mnenju zdravnikov. Baje so bile tudi krogle različnega kalibra.

Atentat pa je bil nedvomno delo skrajne ameriške desnice, kateri je šla Kennedyeva napredna in miroljubna politika na živce.

SOVJETI KREPIJO MEJO PROTI KITAJSKI

Glasnik ameriškega zunanjega ministrstva je izjavil, da Združene države ne razpolagajo s potrebnimi podatki, da bi mogle potrditi glasove, češ da je Sovjetska zveza zmanjšala število svojega vojaštva v Vzhodni Evropi. Po teh glasovih, ki že nekaj mesecev krožijo po Evropi in Združenih državah, so Rusi baje zmanjšali svoje posadke v vzhodni Evropi, da bi lahko okrepili svojo obrambo na mejah s komunistično Kitajsko na Daljnem Vzhodu.

Gledano v širšem časovnem razmahu bosta Sovjetska zveza in Kitajska, če ostane pod takim vodstvom, kot ga ima danes (in drugega ni pričakovati) nujno trčili prej ali slej druga ob drugo ne samo iz ideoloških czirov. Ti so najbrž pri Kitajcih celo samo drugotnega pomena in se skrivajo za njimi čisto druge težnje — želja po prisvojitvi sovjetskih ozemelj v srednji Aziji in vzhodni Sibiriji, ki so bila nekdanj etnično v posesti ljudstev mongolske rase ali so celo že pripadala kitajski državi. Ta nevarnost s kitajske strani se bo za Sovjetsko zvezo s časom vedno bolj večala, čimbolj se bo kitajska oboroževala in čim številnejše bo nieno prebivalstvo, ki že šteje od 700 do 800 milijonov. Zato ni čudno, da se je začela tudi v Sovjetski zvezi propaganda pod geslom »Več otrok!«, kar je toliko bolj značilno, ker so tudi v Sovjetski zvezi še pred nekaj leti veliko pisali o nevarnosti preobljudenosti in o nujnosti omejevanja rojstev.

USTAVNO SODIŠČE SR SLOVENIJE O PRAVICAH SLOVENŠČINE

(Nadaljevanje s 1. strani)

Tudi v slovenskem dnevnem časopisju se zadnji čas vedno bolj množijo dopisi, ki zahtevajo popolno enakopravnost slovenščine na ozemlju SR Slovenije, ker se je nekako uveljavilo v Jugoslaviji mišljenje, da je slovenščina »republiški« jezic, »zvezni« jezic pa da je srbohrvaščina. Med drugimi se je oglašil z odločnim pismom za enakopravnost slovenščine bivši poveljnik slovenske partizanske vojske, general Jaka Avšič.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Kaj se lahko zgodi v Nemčiji

Kot so skoro vsi politični opazovalci predvideli, je dosegla nemška novonacistična stranka NDP (Nacionalno-demokratska stranka) uspeh tudi pri nedeljskih deželni volitvah na Bavarskem. Dobila je 7,4% vseh oddanih glasov, medtem ko se prejšnjih deželni volitev leta 1962 sploh še ni udeležila. V bavarskem deželnem parlamentu (Zahodna Nemčija je zvezna država in posamezne dežele imajo veliko avtonomijo v vseh pogledih, tudi politično) bo imela 15 poslancev.

Pomemben uspeh je dosegla Krščansko-socialna zveza, ki jo vodi bivši obrambni minister F. J. Strauss, eden najvidnejših in najbolj dinamičnih zahodnonemških politikov, poleg socialno-demokratskega voditelja Willyja Brandta. To sta verjetno »bodoča moža« Nemčije. Dosegla je 48,2% glasov (pri prejšnjih deželni volitvah 47,5%). Socialisti (socialnidemokrati) so prejeli 35,8% (pri prejšnjih volitvah 35,3%), liberalci pa 5,1% (5,9%). Vse druge skupine so dobile skupno 3,4% glasov (4,8%).

KAM BO ŠEL RAZVOJ?

Krščanski socialci bodo imeli tako v novem bavarskem deželnem zboru 110 poslancev (doslej 108), socialisti 70 (70) in novonacisti 15 (0). Krščanski socialci bodo imeli v deželnem zboru absolutno večino in ta uspeh je znatno okrepil tudi celotni položaj vladne krščansko-demokratske stranke v Nemčiji ter njene pozicije pri pogajanjih za sestavo nove vlade, ki naj bi jo sestavil Kiesinger.

Tako tuje kot domače politične opazovalce pa zanima najbolj vprašanje, kam bo šel nadaljnji politični razvoj v Nemčiji. Nekateri so presenečeni in vznemirjeni zaradi naglega napredovanja novonacistov, ki imajo največ pristašev med mladimi volivci. Toda sam odstotek novonacističnih glasov še ni vzrok za vznemirjenje. Sociologi računajo, da je v vsaki državi približno 15% volivcev, ki so naklonjeni ekstremističnim desničarskim nacionalističnim in reakcionarnim strankam ter jih volijo iz navdušenja za njihove ideje. (To odgovarja npr. tudi razmeram v Italiji, kjer dosegajo novo-fašisti in monarhisti približno 15% glasov). Stevilo novonacističnih glasov na Bavarskem in Hessenskem (kjer so bile volitve dva tedna prej) torej še zdaleč ne dosega po sociologih predvidenega povprečja in zato tudi ne sme povzročati prevelikih skrbi ali celo panike, katere znaki so se začeli kazati po teh rezultatih bavarskih volitev v nekaterih prestolnicah, npr. v Parizu. Po vsej verjetnosti ne bo število nacističnih glasov v Nemčiji nikoli preseglo 10 ali celo 15% in bo ostalo torej v normalnih mejah. Tako ne bo nevarnosti, da bi v Nemčiji spet zmagal nacizem, a bi ogražal druge države in narode s svojo napadalnostjo in maščevalnostjo.

ČE BI NE BILO DEMOKRATIČNE OPOZICIJE

V Nemčiji sami pa zadeva ni tako preprosta. Očitno je, da se je obrnil k novonacismu del dosedanjih liberalnih (desničarskih) volivcev, katerim so liberalne revije, kot n. pr. »Der Spiegel«, priskutile demokracijo s svojim neprestanim odkrivanjem »škandalov« in obrekovanjem demokratičnih strank in politikov. Tako se je zgodilo,

da se pojavlja namesto liberalne stranke kot tretje najmočnejše stranke zdaj novonacistična stranka, in če bi se zgodilo, da bi dosegla enak uspeh tudi pri državnih parlamentarnih volitvah, do katerih lahko pride v kratkem, bo to zelo zapletlo politični položaj.

Če bi bila eliminirana liberalna stranka in bi prišlo v parlament močnejše novonacistično zastopstvo, bi to povzročilo, da bi ne bilo več mogoče sestaviti večinske demokratične vlade brez koalicije med krščanskimi demokrati in socialisti. V tem primeru pa bi ostala v opoziciji kot edina pomembna politična skupina samo novonacistična NDP in bi kot edina opozicija nujno pritegovala vse tiste, ki bi ne bili zadovoljni z vlado. Tako bi se seveda krepila in se redila na račun napak in neuspehov, ki jih pač dela in doživlja vsaka, še tako sposobna vlada. Zadeva bi bila tem težavnejša, ker bi taka koalicija med krščanskimi demokrati in socialisti najbrž ne bila posebno učinkovita, kajti obe bi skušali čimbolj uveljavljati lasten program in to bi povzročalo neprestane razprtije v vladi, kot jih poznamo že iz časa podobne koalicije v Avstriji. To pa bi tudi hromilo ves politični dinamizem in slabilo ugled demokracije.

IZHOD JE V TRDNOSTI DEMOKRACIJE

Če pa bi skušala vladati ena stranka sama, tista, ki bi dobila največ glasov, bi seveda imela proti sebi večino poslancev v parlamentu, če sama ne bi dobila pri volitvah absolutne večine. Taka vlada bi bila šibka. Edina koalicija razen s socialisti, ki bi še preostala, bi bila taka z novonacisti, ki pa bi bila seveda nesprejemljiva za prave demokrate. A tudi v primeru, da bi se npr. kak demokratični politik iz taktičnih razlogov odločil, da si pomaga z glasovi novonacističnih poslancev, bi se s tem samo izpostavil neprestanemu izsiljevanju z nji-

hove strani. In to bi seveda tudi pomenilo nud udarec za ugled demokracije.

Edini izhod iz sedanjega zapletenega, četrta še ne nevarnega položaja je v tem, da držita obe veliki demokratični stranki že od vsega začetka novonaciste v šahu s treznim in premišljenim sodelovanjem pri reševanju vseh važnih vprašanj nemškega naroda in zahodnonemške države. Tista, ki ostane v opoziciji — zaenkrat socialistična — ne bi smela za vsako ceno izkoriščati položaja samo zase in v škodo celotnega demokratičnega tabora, ampak bi morala imeti pred očmi celotno politično konstelacijo in upoštevati vse možnosti razvoja. To bi bila plodna in konstruktivna opozicija. Istih načel bi se morala držati seveda tudi vladna stranka.

Zahod in Vzhod pa bi morala podpreti nemško demokracijo in ji utrditi ugled pred lastnim narodom s tem, da bi ji dala možnost dokazati, da je demokratična vlada v Nemčiji sposobna priboriti nemškemu narodu ugled in položaj, do katerih misli, da ima pravico, ne da si lasti to nalogo samo nacizem. Zato naj bi se čimprej sporazumela z demokratičnim taborom v Nemčiji za častno združenje Nemčije in za sklenitev mirovne pogodbe. Vsako zavlačevanje v tem pogledu pa je ravno tisto, kar skriva v sebi največjo nevarnost za bodočnost demokracije v Nemčiji in povzroča ozračje, v katerem lahko uspeva nacizem s svojimi demagoškimi nacionalističnimi gesli.

—0—

KITAJSKA TRMA

Komunistična Kitajska je zavzela stališče do vprašanja svojega predstavnštva v Združenih narodih in zavrnila tako italijanski načrt, ki predlaga ustanovitev komisije za preučitev tega vprašanja, kakor tudi takoimenovani načrt »dveh Kitajsk«, za katerega se zavzema Kanada. V noti, ki jo je objavila uradna agencija »Nova Kitajska«, je rečeno, da hočeta oba načrta »samo zamaskirati ameriške naklepe, po katerih naj bi ostala komunistična Kitajska zunaj Združenih narodov«.

Za novo slovensko pot

(Nadaljevanje s 1. strani)

ali je s svojim ravnanjem pripomogel, da so se njegove razmere zboljšale.

V MISLIH IMAJO LE ASIMILACIJO SLOVENCEV

Kar zadeva združeno italijansko socialistično stranko, je treba tu omeniti besede, ki jih je na nedeljskem volilnem zborovanju v Trstu izrekel njen glavni tajnik De Martino. V zvezi s slovensko problematiko je namreč med drugim izjavil, da bi se morali Slovenci vključiti v vsedrjavno življenje, in sicer tako, da bi se po svojem svetovnem nazoru včlanili v vsedrjavne italijanske stranke. Poslanec De Martino je v tej zvezi poudaril, da se za takšen razvoj zavzema socialistična stranka. To pomeni, da bi morali Slovenci razpustiti svoje avtonomne politične organizacije in se vključiti v italijanske stranke. Izbirali bi pa le po svetovnonazorskem kriteriju.

Nobena tajnost ni, da se za takšno rešitev vprašanja slovenske manjšine zavzemajo tudi Kršč. demokracija, PCI in druge italijanske stranke. Ali je to pametna in resna politična perspektiva? Mi mislimo in smo glo-

boko prepričani, da vodi taka politika v narodno smrt. Likvidaciji slovenskih političnih organizacij bi namreč postopno, a gotovo sledil tudi razpust slovenskih kulturnih, športnih in gospodarskih organizacij ter končno tudi ukinitve slovenskih šol. Beneška Slovenija uči! Če hočemo torej to preprečiti, ne bomo v nedeljo dali svojega glasu združenim italijanskim socialistom.

Tržaško »Delo«, v slovenščini pisano glasilo PCI, agitira v zadnji številki za svojo stranko in kot glavni argument navaja »protest«. Slovenci bi morali glasovati za listo PCI le iz »protesta« proti sedanjemu politiki vlade. Mi pa mislimo, da danes ni potrebno samo protestirati, temveč je treba nekaj pozitivnega narediti in doseči. Potrebno je s stvarno in resno politično akcijo in z vsemi drugimi razpoložljivimi sredstvi tako vplivati na krajevno in vsedrjavno politično dogajanje, da bo splošni razvoj potekal tudi v korist slovenske manjšine. Prvi pogoj za izvajanje takšne politike in za dosego stvarnih rezultatov pa je okrepitev moči in vpliva Slovenske skupnosti. Zato oddajmo v nedeljo in ponedeljek v čimvečjem številu svoj glas listi Slovenske skupnosti!

D. L.

Tržaškega

Slovenska skupnost za slovenske interese v deželi

Pristojna komisija je v ponedeljek razpravljala o deželni proračunu za leto 1967. V razpravo je posegel tudi predstavnik Slov. skupnosti Jože Škerk, ki je obravnaval proračun predvsem z vidika koristi slovenske manjšine.

Za Nadiške doline

Ker je eden glavnih ciljev dežele — je med drugim izvajal svetovavec Škerk — zagotoviti vsem prebivavcem v deželi enake ekonomske pogoje, opozarjam, da obstajajo v Furlaniji-Julijski krajini področja, kot na primer Nadiške doline, v katerih so nujno potrebne kakovostne intervencije, da se prepreči tudi izseljevanje. V prebivalstvu omenjenih dolin, ki so bile premnogo let zanemarjene, moramo s svojim delovanjem vzbuditi občutek, da je dežela aktivno prisotna, da namerava zagotoviti vsem prebivavcem možnost zaposlitve in normalne ter omikane življenjske pogoje tako v gospodarsko-socialnem kot v narodnem pogledu.

Za pravično politiko do Slovencev

Deželni svetovavec Škerk je ugotovil, da v proračunu ni nobenega znaka o kaki politiki do Slovencev na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini. Ko je bila sestavljena sredinsko-leva deželna vlada — je dejal govornik — je predsednik Berzanti dal določene izjave, ki so kazale novo politič-

športnim organizacijam. Tako je omenil predvsem Slovensko gledališče in slov. športne organizacije.

Za Slovensko gledališče

Ugotovil je, da ima slovenska gledališka dejavnost v Trstu dolgo tradicijo. Prva predstava je bila že leta 1850. Od leta 1880 dalje so bile redne predstave v gledališču Fenice. Leta 1902 je bila ustanovljena stalna gledališka skupina, ki je leta 1904 dobila svojo dvorano v Narodnem domu. S požigom Narodnega doma leta 1920 je dejansko prenehalo vse tovrstno kulturno delovanje.

Po drugi svetovni vojni je bilo obnovljeno Slovensko gledališče, ki je od leta 1945 do danes uprizorilo nad 2500 predstav, katerih se je udeležilo kakih 800 tisoč gledavcev. V letu 1965 je obiskalo 122 predstav Slov. gledališča kakih 22 tisoč oseb. V istem letu je italijansko Stalno gledališče imelo 12 predstav s približno 16 tisoč obiskovalci. Medtem ko je Slov. gledališče leta 1965 prejelo od dežele prispevek 1 milijona lir, je italijansko gledališče kljub manjši dejavnosti dobilo znatne denarne prispevke.

Za športna društva

O športnem udejstvovanju je dr. Škerk dejal, da na Tržaškem obstaja 11 slovenskih športnih društev, na Goriškem pa štiri. Skoraj 500 slovenskih atletov je vpisanih v CONI. Kakih 1200 mladincev in mladink se je letos udeležilo 9. slov. športnih iger. Mnogo teh atletov sestavlja pokrajinske reprezentance in nekateri so tudi v državnih reprezentancah. Ženska odbojkarška ekipa »Bora« že dve leti nastopa v »A« ligi. Glede na vso to zares široko dejavnost je dr. Škerk zahteval od dežele več pomoči in razumevanja za slovenske športne organizacije.

Za zaposlitev Slovencev

Predstavnik Slov. skupnosti je kritiziral tudi politiko nameščanja in sprejemanja v službo pri deželni upravi. Poudaril je, da dežela ni ugodila zahtevam Slovencev in da je v raznih deželnih uradih in organih odločno premalo slovenskih nameščencev, čeprav je bilo tudi v deželni svetovni družgače obljubljen in zagotovljen.

Razlaščevanja in jusarske zadeve

O razlaščevanju je dr. Škerk opozoril deželno vlado, da je ob razpravi o proračunu za leto 1965 vložil posebno resolucijo, ki jo je vlada tudi sprejela. Vlada se je obvezala, da bo predložila do konca leta 1966 zakonski osnutek, ki bo urejal postopek razlaščevanja, kadar to ne gre v breme državi. Doslej pa se ta obveznost ni izpolnila.

O jusarskih zemljiških sō bile že izdane izvršilne norme, tako da bi zdaj morala dežela hitro ukrepati in priznati lastništvo zemljišč tistim kmetovavcem, ki jih že zdavnaj posedujejo in obdelujejo.

Na koncu se je dr. Škerk dotaknil še vprašanja zemljiških knjig in ustanovitve eksperimentalnega centra za vrtnarstvo in sadjarstvo, o čemer bi dežela morala čimprej ukrepati.

† MIRKO SUBAN

V torek, 22. t. m., je po krajši bolezni umrl 62-letni slovenski tržaški gostilničar Mirko Suban, lastnik znane restavracije pri Sv. Ivanu. Najbrž ni tržaškega Slovenca, ki bi ne bil kdaj gost Subanove odlične restavracije in ki bi ne bil predmet velike, a nevsiljive pozornosti njenega lastnika g. Mirka. Z vsakim svojim gostom se je namreč lepo pogovoril in znal takoj vzbuditi pristrčno domače ozračje. Bil je rojen gostinec in zato je njegova restavracija zaslovela kot ena najboljših v našem mestu.

Tržaški Slovenci bomo Mirka Subana ohranili v najlepšem spominu, kot dobrega družinskega očeta, poštenjaka in zavednega Slovenca. Naj mu sveti večna luč!

Gospo vdovi, družini in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje. Izrazom sožalja se pridružuje tudi Novi list.

SMRT ZAVEDNE SLOVENSKE ŽENE

V četrtek smo položili k večnemu počitku gospo Ivanko Miljač, vdovo Matjak od Sv. Ivana. Dolgo je bolehal, vendar je do zadnjega po slovenskih listih spremljala dogajanje pri nas in v svetu. Naj dobri slovenski ženi sveti večna luč. Družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Beneška Slovenija

STRUPENA ZEL

Po dvajsetih letih vojne, ki je navidezno izruvala strupeno zel fašističnega nestrpnega nacionalizma; po izglasovanju ustavnega člana za zaščito narodnih manjšin; po delnem priznavanju manjšinskih pravic; po večletnem dobrem sožitju s sosedno državo, se še najdejo blodni možgani, ki zaničkajo enemu delu Slovencev v italijanski republiki pravico do narodnostnega obstoja.

In to ni kak posameznik, marveč razširjeni tedenski obzornik »L'Europeo«. V zadnji, 48. številki objavlja v rubriki pisem in odgovorov uredništvu razglabljanja nekega Vittoria Grilla iz Vidma. Omenjeni dopisnik pravi, da ga je zadelo pismo profesorja Heranda v 46. številki istega obzornika, ki govori »o Slovincih na Videmskem« in ki vprašuje, kako da ni v tistih krajih zanje pouka v materinem jeziku.

Na to, za vsako zdravo pamet popolnoma upravičeno vprašanje, stresa dopisnik Grillo svojo nejevoljo in odgovarja, da ni v tistih krajih slovenskih šol »iz enostavnega razloga, ker so (tisti) prebivavci Italijani in je torej njih jezik italijanski, čeprav zelo radi govorijo med seboj v narečju, ki se močno približuje slovenščini onkraj meje.«

Take umske kolobacije in nasprotja ni še nihče napisal. Pisec v isti sapi zatrjuje, da je jezik ljudi v Nadiški dolini italijanski in obenem slovenski, kakor onkraj Matajurja. Kateri jezik torej govore med seboj in s tem dokazujejo, kateri je materinski in ne tisti, ki se ga morajo beneški Slovenci posluževati na uradih in v šolah? Nadalje piše: »profesor Herand misli s pomenovanjem »Videmski Slovenci« najbrže na prebivavce Nadiških dolin, edino skupino slovenskega izvora z gotovo številčno močjo v videmski pokrajini.« Zopet torej nehote priznava obstoj številčno močne skupine Slovencev na vzhodu videmske pokrajine.

Tajništvo Slovenske skupnosti priporoča tistim, ki želijo dati preferenčni glas na glasovnici za tržaški občinski svet, naj ga dajo takole:

1
2
3

Opozarjamo, da na glasovnici za pokrajinski svet ni možen preferenčni glas. Na obeh glasovnicah pa je predvsem važno, da prekrizamo znak Slovenske skupnosti.

no voljo do teh problemov. Po tolikih programskih izjavah Slovenci čakajo na uresničenje stvarnih ukrepov.

Dežela bi morala predvsem doseči od osrednjih oblasti pooblastilo, da sme izdajati norme za izvajanje nekaterih državnih zakonov, ki se tičejo Slovencev, kot na primer zakon o šolstvu z dne 19. 7. 1961 št. 1012.

Predstavnik Slov. skupnosti se je med razpravo odločno zavzel, da bi dežela nudila svojo pomoč slovenskim kulturnim in

Z GORIŠKE OBCINSKE SEJE

Goriški občinski svet je v ponedeljek proti pričakovanju sejal skoro pet ur. Res je imel na sporedu devet interpelacij. O petih je razpravljal in jih je delno rešil, štiri so pa odložene na prihodnjo sejo; med temi tudi vprašanje o milijonskih odpravninah na goriškem Montu.

Osrednja razprava pa se je vrtela okrog vprašanja goriške livarne SAFOG. S presnovno veletovarniških podjetij v državi, po načrtu IRI, ni še nič jasno, v kakšni meri bodo goriške železolarne še proizvajale, kljub neštetim obljubam, da se obrat ne bo skrčil. Govori se o takozvani »tretji pobudi«, ki naj bi bila nekaj povsem novega, namesto da bi se povečala proizvodnja tkalnih strojev.

Večina občinskih svetovalcev je podprla mnenje, naj se skliče mestna gospodarska konferenca, ki bo obravnavala to za goriško gospodarstvo tako pereče vprašanje. Župan Martina je obljubil, da se bo ta konferenca sklicala v najkrajšem času.

Po polnoči so načeli svetovalci druge točke dnevnega reda. Gre za nakup stavbe v ulici Oberdan za mestni glasbeni zavod. Posojilo v znesku 34 milijonov lir se bo najelo pri Montovi posojilnici in hranilni-

- Kanalška dolina

Sebi in prof. Herandu pa hoče takole dokazati, da »so Italijani tistih krajev taki (to se pravi Italijani) v vseh pogledih že precej časa in se sklicujem na članek furlanskega zgodovinarja P. S. Leichta v reviji furlanskega planinskega društva »In alto« iz leta 1949. Potem navaja razpravo fašističnega senatorja Leichta, ki pravi, da so se spremenili slovenski osvobodilci v mirne naseljnike v Nadiških dolinah že za časa vojvode Erika, ki je 793. leta porazil Obre ali vsaj za časa vojvode Eberharda. Tako zopet priznava, da ni slovenska skupina v Beneški Sloveniji samo strnjeno naseljena in da govori med sabo slovenski jezik (kot v Posočju), marveč da biva ob Nadiži že od osmega stoletja dalje. V isti sapi torej trdi, da so tisti stari naseljniki Italijani in Slovenci. Z Belcebušom izganja hudiča.

Menda se tega nasprotja sam zave, ko hoče prikazati beneške Slovence kot zveste podanike beneške republike, ki so zvesto branili gorske prehode proti avstrijski vojski, in s tem dokazati »italijanstvo prebivalcev Nadiških dolin«. Samozavestno član kar zaključuje, da že teh malo dokazov potrjuje njegovo mnenje, če ne, naj pa gre do brat Leichtovo in Pacchinijevo zgodovino.

Kje so ti dokazi? Razen gole trditve, da so Beneški Slovenci Italijani, ker znajo tudi italijansko, navaja pisec gola nasprotja. Hotena in zlobna napaka piščeva izvira iz fašistične miselnosti, da, kdor v republiki biva in pozna tudi italijansčino, je že sam po sebi pripadnik italijanskega naroda. Nalašč ne loči državnega pripadništva od narodnostnega. Beneški Slovenci so s svojo zvestobo vedno dokazovali svoje državljanstvo, ostali so pa zvesti svojemu jezikovnemu in kulturnemu slovenskemu izročilu. To nehote priznava sam gospod Grillo. Hoče pa z nepoštenim zamenjevanjem pojmov državljanstva in narodnosti odzemanj našim slovenskim rojakom pravico do slovenskih šol.

ci. Odobreno je bilo tudi posojilo 27 milijonov lir za razširitev in opremo mestnega ambulatorija; nadaljnih 59 milijonov za starostno hiralnico in 54 milijonov lir za kritje mestnega obračuna za leto 1965.

To so pa samo nekatere nujne postavke, kajti za kritje stroškov vseh potrebnih javnih del so potrebne najmanj tri milijarde. Občina upa, da bo nekaj teh stroškov kri-la tudi deželna uprava.

SOCIALNA PRAVIČNOST?

Po mestu in okolici se že več časa govori o visokih odpravninah in pokojninah, katere izplačujejo določenim vodilnim uradnikom zasebnih in poldržavnih podjetij v Gorici. Medtem pa nekateri uslužbenci ne prejmejo nikake odpravnine ali le malenkostno odpravnino in lačno pokojnino. Med te so uvrščeni tudi nestalni šolniki, tudi če so po 20 ali več let v službi in opravljajo isto delo kot drugi, ki so uvrščeni v kake lestvice. Temu se pravi »sistem«; opravičujejo ga s starimi, še fašističnimi zakoni, s katerimi so si stari mogotci in njih sedanji posnemovavci zagotovili mastne prebende.

Toda vrnimo se h goriškemu slučaju. Montovemu ravnatelju so izračunali, seveda po veljavnem sistemu, nič manj kot okroglo 180 milijonov lir odpravnine! Poleg tega je Montova ustanova, ki je imela po pravilih svoje hranilnice in posojilnice nalogo podpreti gospodarsko šibkejše obrtnike, trgovce in posameznike, poklicala istega gospoda, ki je šel iz službe s 180 milijoni v žepu, zopet v službo. Imel bo pri isti ustanovi mesto svetovavca po 300.000 lir na mesec, in to kar 17 plač v letu, da bo »revež« lahko živel.

Takšna socialna pravičnost bije kar v obraz ljudem, ki se morajo z malenkostno odpravnino in pokojnino prerivati skozi življenje — in še solidarno pomagati nesrečnim poplavljenecem.

Različne politične skupine so sicer na občini in pokrajini že vložile ostre ugovore proti načinu »superlikvidacij«, toda ostalo bo najbrž le pri teoretskem razglabljanju brez praktičnega učinka. Tisti, ki si odmerjajo milijone in milijone, se pa smejejo naivnemu »človeku s ceste«.

Števerjan:

VINSKA KUPCIJA — ODLIKOVANJE

Vse kaže, da se je letošnja vinska kupcija že dobro odprla. V Števerjanu in sosednih briških zaselkih se suče sedaj cena od 140 do 170 lir iz hrama. Vrsto tokaj so pa prodali nekateri vinogradniki že po 280 lir. Ker je na splošno letošnji pridelek dober in ima vino višjo mero stopinj kot lani, bodo gotovo zlezle vinske cene še nekoliko navzgor. Kljub temu pa bo še vedno razlika med kmetovo prodajno ceno in med ceno v gostinskih obratih.

Pri letošnji kupčiji je pa še ena posebnost, in sicer ta, da se potegujejo za pridelek v prvi vrsti gostilničarji. Lani so prihajali polnit vinski trgovci, ki so odpeljali okrog dva tisoč hektolitrov; seveda so tudi cene nastavljali po svoje. Letos so pa kupile le okrog 200 hektolitrov.

Dobri izgledi vinske kupčije bodo marsikoga spodbudili k umnejšemu obdelovanju.

Iz Goriške

Spretnih kmetovavcev je v naši občini že precej. Med te štejemo tudi Dragota Komjanca z Valerišča, ki je dobil zlato kolajno pri tekmi s traktorji 29. oktobra. Kolajno mu je v soboto prinesel sam gospodar podjetja traktorjev Giorgio Lamborghini, ki je imel razstavljene svoje kmetijske stroje na števerjanskih tekmah in na razstavi.

Zdaj nam moče ne primanjkuje več. Upamo, da ne bo zmanjkalo vode tudi poleti v nobeni števerjanski družini. Pridno kopljejo še zadnje jarke za vodovodno priključitev do vseh hiš. Do februarja kaže, da bo vse končano. Stroški bržkone ne bodo presegli proračuna. — Občinski možje prav ta dni sklepajo o proračunu za leto 1967.

»CECILIJANKA«

Ze več let se je v Gorici udomačila navada, da počastijo pevski zbori sveto Cecilijo, zaščitnico lepega petja, zlasti še cerkvenega. Ti nastopi goriških cerkvenih in svetnih pevskih zborov so znani pod imenom »Cecilijanka«.

Letošnja »Cecilijanka« bo v nedeljo, 27. t. m., v dvorani Katoliškega doma ob 16. uri. Pelo bo 12 zborov: iz Števerjana, Stmavra, Rupe, Doberdoba, Jazbin, iz Štandreža mladinski in cerkveni, moški zbor »M. Filej«, mešani »L. Bratuž«, zbor Marijine družbe, »Planika« in fantje izpod Grmade. Za zaključek bodo nastopili vsi moški zbori skupno. — Vstopnina znaša 300 lir. Pri rokah bo tudi dobro oskrbljen bufet.

MERKUJEVO PREDAVANJE

Goriški italijanski krožek »Circolo per la libertà della cultura« je priredil včeraj kulturni večer s predavanjem Pavla Merkuja o »Skladatelju in sodobni glasbi«.

Predavatelj je znana oseba že kot bivši profesor na tržaških slovenskih šolah. Se bolj pa v modernem glasbenem svetu s svojimi skladbami in kot vodja glasbenega oddelka pri slovenskem radiju v Trstu.

Njegovo sinočnje predavanje so spremljali tudi odlomki iz modernih glasbenih del.

PEVSKO GOSTOVANJE

V nedeljo, 20. novembra, je gostoval goriški moški zbor »Mirko Filej« v Rojanu na Tržaškem, kamor so ga povabili domači prosvetni delavci. Zbor se je tudi to pot odrezal tako, da je pesem prišla iz srca in je tudi segla v srca poslušavcev kakor je želel v nagovoru povezovalac posameznih točk Viktor Prašnik. Spored je bil isti na zborovem gostovanju na Koroškem prejšnjo nedeljo.

Rojanci so bili navdušeni ob lepem in dovršenem izvajanju. To je bilo najlepše plačilo za vse pevce in za zborovodjo.

Zbor, ki združuje fante in mlade može iz Gorice in okolice, pa ima trden namen in upanje, da bo še nastopil in širil našo pesem tudi v drugih krajih.

VEČERI OB SREDAH

Včeraj zvečer je odprl klub »Simon Gregorčič« letošnjo sezono kulturnih večerov ob sredah.

Na prvem večeru je govoril profesor Josip Tavčar iz Trsta o snovi »Sodobna dramatika in letošnji repertoar Slovenskega gledališča v Trstu«.

Naslednji večeri bodo obravnavali zgodovino, literaturo, znanost, politična dogajanja in vprašanja svetovnih problemov.

Občinstvo, ki obiskuje te kulturne večere, bo lahko izrazilo tudi svoje želje, zlasti, ali se mu zdijo primerne srede ali kak drugi dan v tednu. Dobro bi bilo tudi nepristransko vprašati za mnenje, kakšne predavatelje in kakšno vsebino predavanj si želijo poslušavci.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Predstava dveh Mrožekovih enodejank

17. t. m. je pripravilo Slovensko gledališče v Trstu prvo komorno predstavo v mali dvorani Kulturnega doma. Za to priliko je izbralo dve enodejanki poljskega dramatika Mrožeka: »Strip-Tease« in »Carobno noč«.

Ko že drugo leto pričanja gledališče s takimi komornimi predstavami, se utrjuje misel, da so take predstave prijetna sprememba, da pa morajo prireditelji računati s tem, da bodo vedno zajele le majhen krog ljudi. Razen tega pričakujejo gledavci na tem odru nekaj novega, nenavadnega; prej dramsko novost ekstravagantnost kot pa kak izbor iz več del ali več pisateljev v smislu kake antologije. Žal, da je krog razumnikov, ki ga zamani taka prireditev, kljub vsemu v našem mestu tako majhen.

Sinočni večer je zanimiv prikaz, kako ustvarja pisatelj na vzhodu, kako trga svoje junake iz okovov strahu in pritiska in kako ti teže po svobodi. Žrtvi vladajoče roke sta v prvem delu prav dva razumnika, ki jima oblast vzame vse: od kravate, da se ne bi mogla v obupu obesiti, do obleke, ko se morata sleči; nazadnje jima natakne na roko verige in ju poveže, da bi se ne mogla pobiti. In ko ju požene v temo, obupana iščeta še aktovko, ker je bilo morda v njej še tisto zadnje, kar sta mogla napisati, ko sta bila še prosta. Toda preden ju požene iz celice, jima posadi na glavo klovnovsko pokrivalo in še to tako globoko na oči, da ne vidita več ničesar okoli sebe.

V delu ni dejanja, oziroma je na delu ena sama sila, osebi sta le žrtvi, ki morata sprejemati ponižanje za ponižanjem. A pisatelj Mrožek je v ta drastičen prikaz ponižanega razumnika vpletel pogovor in v razmišljanju obeh nastopajočih oseb odkril presenetljive odtiske življenja.

V drugi enodejanki, v »Carobni noči«, poglobi Mrožek to razmišljanje in ga osredotoči na vprašanje obstoja in priznanja individualnosti. V tem delu je še bolj duhovit kot v prvem, bolj se sprosti, ko prenese dejanje v čarobni svet, čeprav ni v njem mnogo več od realne dejavnosti. Iz vsega namreč diha vse tisto, kar se dotika sodobnega človeka v sedanji stvarnosti in ga spremlja na vsakem koraku.

Predvsem sta Mrožekovi enodejanki zanimiv prikaz sodobnega poljskega pisca, katerega dela danes igrajo mnoga moderna gledališča, posebno v Italiji,

SIENKIEWICZEV TRG V RIMU

V Rimu so krstili enega izmed trgov po poljskem pisatelju Henriku Sienkiewicz, ki je napisal znameniti roman »Quo vadis«, preveden tudi v slovenščino, enako kot njegovi romani »Mali vitez«, »Potop«, z »Ognjem in mečem«, »Skozi goščave in puščave« in še nekateri drugi. Sienkiewicz je dolgo časa živel v Rimu.

Po njem so krstili enega izmed trgov v takomimenovani Villi Borghese.

V soboto se je začela operna sezona v Rimu. Odprli so jo z Verdijevo opero »Rigoletto«. Dirigiral je Carlo Maria Giulini.

Hrvaški režiser Veljko Bulajić je dobil naročilo od organizacije UNESCO, da bo posnel dokumentarni film o nepismenosti v svetu. Film bo snemal prihodnje leto v Alžiriji, Tanzaniji, Gani in Perziji.

Aretirali so sodelavce M. Mihajlova

V Beogradu in Zagrebu so aretirali te dni tri glavne sodelavce bivšega asistenta na fakulteti v Zadru, Mihajla Mihajlova, ki je hotel ustanoviti v Jugoslaviji na ustavi temelječo stranko in izdajati revijo z naslovom »Svobodna beseda«. Aretirani so pisatelj Marijan Batinić, slikar Leonid Sejka in arhitekt Predrag Ristić. Dan pozneje so zaprli še dva druga, proti dvema pa so uvedli preiskavo.

V prihodnjih dneh bi bila morala iziti prva številka revije »Svobodni glas«.

Pred desetimi dnevi pa so, kot znano, poslali v jetnišnico v Sremski Mitrovici Mihajla Mihajlova, ker je bil obsodjen na eno leto ječe in mu je bila obsodba potrjena.

kjer menda preživi pisatelj večji del leta. Razen tega pa prihaja Mrožek s sugestivno močjo do gledavca, ko odkriva položaj današnjega izobraženega človeka v vsej njegovi tragičnosti in resničnosti.

Branko Gombač, ki je režiral ti dve Mrožekovi enodejanki, je skušal dati igri čim enostavnejšo preprostost brez vsakega patosa in kričече poudarka. Gledavec naj bi se zamislil v problem svobode, njene velike dragocenosti in tragičnosti, ko jo izgubi. Hotel pa je tudi odkriti na najbolj preprost način tajnost človeških misli, želja in hrepenenj, ko je človek sam s seboj. To predvsem v drugi enodejanki.

V obeh delih nastopata Alojz Milič in Stane Starešinič, v drugi enodejanki pa se jima pridruži še igra Lidije Kozlovičeve. Vsi trije so rešili svoje zahtevne vloge skrbno in dobro.

»Carobno noč« je prevedel Uroš Kraigher, »Strip-tease« pa Zdenka Skerl-Jermanova. Sceno je zaoboval Mitja Race.

Koncert Komornega orkestra iz Kölna

Komorni orkester iz Kölna, ki je nastopil te dni v Nemškem kulturnem institutu, je glesbeno združenje, ki nastopa pod imenom »Orchester der Brühler Schloss-Konzerte«. Vodi ga dirigent Helmut Müller-Brühl. Clani tega orkestra so izbrani instrumentalisti, med katerimi so tudi nekateri odlični solisti: Günter Passin oboe, Ernst Mayer-Schierning in Japonec Tomotada Soh violina ter Mario Scano violončelo. Spored so izpolnjevali (z eno izjemo) baročni skladatelji: Händel, Telemann, Tartini in Bach.

Händlov »Concerto grosso« v B-duru za dve oboi, dve violini, dva čela, godala in basso continuo je pokazal v začetku že jasno sliko visoke umetniške kakovosti tega glasbenega združenja. V Telemannovem koncertu v f-molu za oboe solo in godala je vzbujal občudovanje nabito polne dvorane oboist Günter Passin z drznimi prehodi in s tonsko milino na svojem glasbilu.

Za tem je nastopil še zelo mlad čelist Marco Scano, ki je izvajal Haydnov znameniti koncert s tako dovršenostjo, da je presegel vsako pričakovanje. Haydnov koncert spada med najzahtevnejše skladbe iz čelove literature, ker zahteva brezpogojno tehnično neoporečnost v visoki palčevi legi. Marco Scano izvajlja iz svojega instrumenta žlahten tonski izraz posebno v Adagio stavku. V »Allegro molto« pa je s svojo kristalno čisto igro in virtuoznostjo izzval spontano navdušenje poslušalcev. Le redko srečamo kakega čelista, ki bi se lotil tretjega stavka tega koncerta v tako ostrem tempu in povrh še s tako lahkotnostjo; zato je žel Scano nenavadno odobravanje vseh.

Za njim je izvajal violinist Tomotado Soh Tartinijev koncert v d-molu in bil tudi deležen aplavzov. Svojevrstna posebnost je njegova krasno zvoneča Guarnieri violina.

Spored se je zaključil z Bachovim koncertom za violino, oboe in godala. Tu se je ponovno odlikoval oboist Günter Passin na svojem instrumentu, pa tudi violinist Ernst Mayer-Schierning. Oba umetnika sta se dopolnjevala v intimnem Bachovem dvo-

PALČICEVI RAZSTAVI

Slikar Klavdij Palčič je priredil v galeriji v ulici Margutta 13 v Rimu samostojno razstavo, ki je bila odprta 12. novembra, zaključila pa se bo 24. novembra.

26. tega meseca pa bodo odprli njegovo samostojno razstavo v občinski galeriji sodobne umetnosti v Portogruaru. Razstava bo odprta do 9. decembra.

Za proslavo 300-letnice rojstva Claudia Monteverdija pripravlja njegovo rojstno mesto Cremona za leto 1967 troje velikih koncertov z deli tega komponista kot tudi uprizoritev njegove opere »Kronanje Popeže«.

SMRT IGRALKE ANGELE RAKARJEVE

Na viškem pokopališču v Ljubljani so pokopali te dni igralko Angelo Rakarjevo, ki je dolgo vrste let nastopala v slovenskih gledališčih. Igrala je v Ljubljani kot članica prve igralske skupine Slovenskega narodnega gledališča po prvi svetovni vojni, po drugi svetovni vojni pa je nekaj časa igrala tudi v Slovenskem narodnem gledališču v Trstu. Pri gledališču je bila z vsem srcem.

Sama je nekoč zapisala: »Lahko rečem, da sem delala na sleherni vlogi, pa če je bila na videz še tako neznatna, z vso ljubeznijo. Iz sebe sem dala vse: če je bil potreben smeh, sem dala smeh, če jok, jok«.

ZA BOŽIČ BODO ODPRLI FLORENTINSKE MUZEJE

Za božič bodo spet delno odprli za javnost muzeje in galerije v Florenci, ki so bili prizadeti od povodnji. To je uradno naznanil ravnatelj za starine in galerije, prof. Ugo Procacci. Tako bo o Božiču že spet odprta tudi Galerija degli Uffizi.

Spomladi bodo vse galerije in vsi muzeji že normalno delovali, razen Muzeja di »Santa Croce«, kjer bodo na ogled le freske, ker so vse druge slike močno poškodovane, med njimi tudi znamenito Cimabuevo Krizanje.

govoru ob čudovitem prelivanju zvočnih barv svojih instrumentov.

Lepi večer je dosegel sijajen uspeh še z dodatkom poleg sporeda.

K. S.

Kulturne novice

Nemški kulturni institut v Trstu je povabil v goste tudi gledališko skupino »Torturmtheater« iz Sommerhausena, ki je igrala v ponedeljek in v torek zvečer komedijo »Geliebter Lügner« (Ljubljene lažnivec). Komedijo je napisal Jerome Kilty po korespondenci med Bernardom Shawom in igralko Patrick Campbell. V komediji nastopata igravca Ingeborg Matly in Luigi Malipiero. Režiral je Malipiero sam.

V goriškem muzeju v gradu Kromberg so odprli te dni razstavo slovenskega ljudskega slikarstva. Razstava ima naslov »Slovensko ljudsko slikarstvo in prostor«.

Francoski dramatik in filozof Gabriel Marcel je skoraj popolnoma oslepel. Ker ne more več brati svojih rokopisov je odpovedal svojo udeležbo na prireditvi katoliških akademikov v Bonnu, ki je bila 14. novembra.

Veliko nagrado Francoske akademije za roman je dobil Francois Nourissier. Njegov roman ima naslov »Une Historie Francaise« (Francoska zgodba).

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V nedeljo, 27. t. m., ob 16. uri (nedeljski abonma) v Mali dvorani

SLAWOMIR MROZEK

CAROBNA NOČ

IN

STRIP — TEASE

GRIMM-MARTINUZZI

»OBUTI MAČEK«

otročka igra v dveh delih

Kostumi: ALENKA BARTLOVA

Scena: DEMETRIJ CEJ

Glasba: MARJAN VODOPIVEC

Režija: ADRIJAN RUSTJA

premiera

v torek, 29. novembra ob 16. uri

ponovitve

v sredo, 30. novembra ob 16. uri,

v četrtek, 1. decembra ob 16. uri,

v petek, 2. decembra ob 16. uri,

v soboto, 3. decembra ob 16. uri.

Nadaljnje predstave bodo objavljene kasneje.

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstave pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije na tel. 73-42-65.

GOSPODARSTVO

Razvoj modernega sadjarstva

Če preučujemo dela recimo Columelle, Porcija Cata, Virgila, to je kmetijskih strokovnjakov, ki so živeli pred dva tisoč leti ali še prej, lahko ugotovimo v njihovih spisih mnoge opise, trditve in nasvete, ki so ohranili svojo veljavo vse do današnjih dni. Seveda se je v teku toliko stoletij mnogo stvari spremenilo, a če se bi navedeni kmetijski strokovnjaki povrnili, bi rekli, da se v sadjarstvu ni mnogo spremenilo med njihovo odsotnostjo.

Izgleda pa, da živimo mi v dobi tik pred velikimi spremembami v sadjarstvu, spremembami, ki jih že vpeljujejo v ZDA in katerim bomo sledili tudi mi, tako kot smo sledili in sledimo v gojenju breskev, jabolk, mnogih vrst sliv, vrtnih jagod, grozdicevja in marsičesa drugega. V čem pa so te bistvene spremembe v sadjarstvu?

Velika sprememba je v tem, da sadjarji vedno bolj uvidevajo, da ni mogoče površno urejati novih sadovnjakov, marveč da je nujno potrebna globoka resnost v izbiri kraja, glede sadnega izbora in vse obdelovalne tehnike. Edino tako bomo uredili sadovnjak, ki bo sorazmerno poceni, ki bo vztrajal mnogo let in ki bo vedno rodil obilo najzlahnejšega sadja.

V bistvu pa gredo spremembe modernega sadjarstva v tej smeri:

1. Nič več visokih dreves, ki zahtevajo lestve. Nevarno in zamudno je na takih drevesih obirati sadje ter ščititi drevo i sadje pred škodljivci. Pridelki na takih drevesih so mnogo predragi in — manj

MANDELJ ZA FRODELJ

O reji mandljev v Južni Italiji sploh ne more biti govora, ker jih ne gojijo, marveč le vsadijo in potem drevesa obiščejo, ko se jih lahko obere.

Mandljeva drevesa pa ne rastejo samo radi plodov, ampak jih v gotovih krajih (tako v okolici Bari-ja) drže tudi zaradi zelenja, zelenih listov in vejic, ki služijo kot frodelj za krmljenje živine. To se godi zlasti v višini 300 in več m nad morjem, kjer vlada v pomladno-poletnih mesecih huda suša, ker dežuje skoraj izključno le v jesensko-zimski dobi. Poleti primanjkuje sveže krme za živali in tedaj mnogo zaleže frodelj iz zelenih mandljevih vej.

Spremembe v nemškem kmetijstvu

V Zahodni Nemčiji je v kmetijstvu zaposlenih danes nekaj manj kot 11% vseh delovnih moči. Leta 1950 so delovne moči začele zapuščati zaposlenost v kmetijstvu in v naslednjih 15 letih se je število kmetijskih obratov zmanjšalo za 488.000, lansko leto za skoraj 39.000. Z odpravo teh kmetij se je kmečko prebivavstvo skrčilo za 120.000 oseb. Trenutno je še 1.400.000 kmetij z nekaj manj kot 3 milijoni zaposlenih. Računajo, da vsak teden pokaže hrbet kmetijstvu kakih 2.000 delavcev.

Zapuščeni kmetijski obrati služijo delno za povečanje drugih kmetij, zato se vedno bolj večja število obratov z 10 in več ha

zlahetni. Drevesa so v modernem sadjarstvu nizka in v zadnjem času so moderna zlasti taka, ki z vsemi vršički vej ne presežejo višine dveh metrov. Pri takih se z lahkoto izvrši vse predpise obdelovalne tehnike.

Taka nizka in visoko cenjena sadna drevesa so pri breskvah najmodernejša sorta »Armgold«, ki je sploh najbolj zgodnja med vsemi breskvami, saj zori 4-5 dni pred sorto »Springtime«, ta pa skoraj cel teden pred »Majskim cvetom«. »Armgold« ima rumeno meso in dobro prenaša prevoz. Med jabolčnimi sortami spadajo k prav nizkim sortam vse takoimenovane »spur« sorte, kamor trenutno spadajo zlasti »Starkrimson Delicious« in »Starkspur Golden Delicious«. (Spur-sorte niso vzgojene na podlagi nanizma!)

V modernih plantažah so drevesa tako nizka, da se jih lahko popolnoma obere z obiralnim vozom na eno stojišče.

2. Nič poljubnih podlag. Današnje sadjarstvo po celem svetu uporablja

zlasti podlage »EAST MALLING«, ki so jih selekcionirali v Malling-u na Angleškem za razne možnosti: razne sorte, različno okolje, različna tla itd. Vse podlage morajo biti preizkušane, poleg drugega tudi glede tega, kako prenašajo sušo, in glede svoje življenske sile ali rast. V poštev pridejo samo take, ki imajo močno rast.

3. Sadni izbor mora vpoštevati želje trga, to je kupcev, mora računati z dejstvom, da bo imelo sadjarstvo vedno večjo konkurenco, to pa zato, ker vse države na svetu modernizirajo svoje sadjarstvo in bi vse rade prodajale na inozemskih trgih, kar je danes lahko mogoče zaradi skrajšanja razdalj, si se z izpopolnitvijo zračnega prometa še naprej krajšajo.

Zato pa mora napredni, posebno pa novi sadjar vpoštevati tržne razmere, želje trga, tujo konkurenco, nepristransko presoditi lastne proizvodjalne možnosti in pogoje, izbrati odgovarjajoče sorte, cepiti jih na divjaka, ki se vjema z cepičem in s pogoji okolja ter je bujno rastoče, odporen proti boleznim, in suši ter vpeljati tisto obdelovalno tehniko, ki najbolje zagotovi redno in obilno rodnost. Zato pa napreden sadjar ne bo kupoval sadik na trgih od prvega ponudnika, marveč bo vedno hotel imeti zajamčeno blago.

V tem je bistvo modernega sadjarstva.

Delovna sila v ruskem kmetijstvu

Nad begom iz dežele se ne pritožujejo samo na zapadu, marveč tudi na vzhodu in zlasti v Rusiji, zato pa sovjeti iščejo razne poti, kako bi ta beg zaustavili. Pod Stalinom uporabljena sredstva — stroge kazni in izgnanje v zloglasna taborišča v Sibiriji in v severni Rusiji — niso več mogoča in danes skušajo zaustaviti beg z zboljšanjem življenjskih pogojev na vasi, z zvišanjem prejemkov in podobnim, seveda tudi z obljubami. Tako obljublajo sedaj, da bodo do konca l. 1970 zvišali plače v kmetijstvu za 30 do 40%, dočim je v industriji predviden porast plač samo za 20%.

Pregled delovne sile v kmetijstvu pa je naslednji: Pred 40 leti, to je l. 1926 je bilo v kmetijstvu zaposlenih 71 milij. ljudi. To število je padlo do l. 1959 na 44 milijonov ročnih delavcev, v naslednjih 7 letih se je število še znižalo, a ni javljeno za koliko. Na kolhozih je zaposlenih mnogo več žensk kot moških. Računajo, da ženske izvršijo na kolhozih 80% dela v živinoreji in 2/3 drugega dela, za katero ni potrebne nobene specializacije, torej težakega. V kolhozih pa ženske ne morejo

opraviti mnogo delovnih ur, ker sloni na njih skoraj vse družinsko delo in tudi obdelovanje ohišnice, ki nudi večji del dohodkov.

ANGLIJA ŽELI V EGS

Velika Britanija spet trka na vrata Evropske gospodarske skupnosti. Ministrski predsednik Wilson je v dolnji zbornici napovedal, da bo imel zunanji minister Brown pogovore z vladami šestih držav o možnosti vstopa Velike Britanije v Skupnost.

Opazovalci sodijo, da je Francija sprejela svoje zadržanje do Velike Britanije in je zdaj ugoden trenutek za pogajanja. Za pristop Velike Britanije se je izrekel tudi kandidat za novega nemškega kanclerja Kiesinger.

V šestih državah Evropskega skupnega trga je pričela veljati skupna cena za olivno olje. To je prvi produkt, katerega cena je bila določena s sklepi o Skupnem tržišču. To je ugodnost zlasti za Italijo.

ZAJCEM AROMATIČNO KRMO

Francoska Revue de l'élevage (revija o krmljenju) pravi, da služijo v zajčereji oziroma kunčereji aromatične ali lepo dišeče rastline v najrazličnejše namene. Na splošno niso strupene in napravijo meso bolj dišeče. Nekatere pospešujejo izločanje mleka, druge ustavljajo, nekatere odpravljajo glistavost, itd. Koromač je kuncem zelo všeč in pospešuje izločanje mleka. Priljubljen je zeleni šelin, ki da posebno prijeten duh mesu. Peteršil se uporablja pri odstavljanju, ker zaustavlja izločanje mleka. Visoko cenjen je timijan ali materina dušica, ki je zelo učinkovito sredstvo proti glistavosti. Zajbelj (kadulja, salvija) pospešuje tek in da poseben duh mesu.

Lahko se torej reče, da s krmljenjem aromatičnih rastlin skrbimo za zdravje zajcev in za boljši okus in prijetnejši vonj njihovega mesa.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 26 ■■■■■ V RUSKEM UJETNIŠTVU ■■■■■■ Inž.-J. R. ■■■■

Sla sva s čuvajem proti naši hiši in takrat vidiva, da je usmerjen tja tudi Nikolaj Stepanovič, ki zamišljeno gleda v tla. Pohitiva in pri hiši se snidemo. Jaz pozdravim z »dobro jutro« in »Guten Morgen«, on pa je samo dvignil desno roko s stegnjenima kazalcem in palcem nekoliko višje od ušesa. Tudi pozdrav! In celo mednarodni, saj ga tudi mi poznamo. Vprašal me je, kako sem spal, in odgovoril sem, da sem se precej odpočil. »Sedaj pa pojdiva!« Najprej me je peljal v rastlinjak poleg njegove hiše. Povedal mi je, da tam ugotavljajo, koliko vode rabijo rastline za naraven razvoj v teku svoje rasti. Naprava je bila skoraj enaka oni na naši visoki šoli na Dunaju. Ob določeni uri pod večer je bilo potrebno lonce z rastlinami stehtati in z dolivanjem destilirane-prekuhane vode uravnati težo na izhodno raven. Če je pri setvi imel lonec z zemljo in vodo 10 kg, je potrebno drugi dan dodati toliko vode, da bo dosežena prvotna teža 10 kg. Količino dolite vode si je potrebno zapisati v posebno beležnico. To je potrebno delati vsak dan do popolne zoritve. Vsega skupaj je bilo 24 loncev pšenice, ovsa, prosa in soje. Ravnatelj je rekel, da moram prevzeti to delo že z današnjim dnem od »nabljudatelja«, ki mi bo pokazal, kako se to praktično dela in kako je z destilirano vodo. V par dneh pa da bom moral prevzeti od istega tudi meteorološko postajo, ker ob koncu drugega tedna zapusti »nabljudatelj« (opazovalec) svojo službo.

Nato sva z ravnateljem krenila proti polju, kjer je bila takrat žetev. Razložil mi je, da je žetev počasna, ker je potrebno paziti na razne stvari. Glavno delo preizkuševališča je namreč ugotoviti, kdaj naj se seje, kako gosto in katero sorto. Zato pa

je v preizkušnji 32 sort pšenice, 3 sorte rži, 6 sort ječmena, skupaj torej 41 sort. Ker se seje vsakih 10 dni, začeniši z 1. septembrom in do 1. decembra, torej desetkrat, je samo s temi poskusi nad 400 njivskih gred. Pri 5 sortah pšenice se preizkuša 4 različne gostote, zato naraste število poskusov za nadaljnjih 150. Ze sami ti poskusi zahtevajo 550 njivskih gred. Vsaka teh gred mora biti posebej posejana, posebej požeta, posebej omlačena, stehtana, itd. Zato pa mora biti na takem preizkuševališču, kot je naše, mnogo šolanih ljudi že samo za vodstvo dela in pa mnogo delovne sile. Slednja bi bila, saj Moldavanke rade pridejo delat, toda šolanih ljudi ni in še ti, ki so, so vsi na tem, da jih pokličejo v vojaško službo, žensk šolanih pa ni. Kako naj si pomagam? Tako mi je tožil Nikolaj Stepanovič, ravnatelj preizkuševališča v Todoreštih.

Prišla sva do delavcev, ki so »čistili« njivske grede z različnimi sortami pšenice. Sort je bilo 32 in vsaka je bila vsejana desetkrat, torej 320 gred. Cela površina pod tem poskusom je bila razdeljena v 5 pasov, tako da so bile v vsakem pasu setve dveh različnih dni: v prvem pasu setev 1. in 11. septembra, torej 2 x 32 gred, v celoti 64 gred. Enako je bilo v ostalih pasih; v 5. pasu setvi 21. nov. in 1. dec. z očiščenjem gred s posameznimi sortami se je doseglo, da je bila vsaka njivska greda točno 5 m široka in 20 m dolga; torej je imela površino enega ara (5 x 20 = 100 m²) in je bila na vsaki gredi pšenica samo točno določene sorte. Pri setvi pa ni bila posejana samo greda 5 x 20, marveč 7 x 22 m, to je z meter široko zaščitno v vsako smer, v širino in dolžino. Grede s posameznimi sortami se je očistilo tako, da se je odstranilo

zaščitni pas. Končno je bilo na polju samo gotovo število gred, ki so bile v vsako smer oddaljene po 2 m ena od druge. Preden pa se je to doseglo, je bilo potrebno zelo mnogo merjenja, ker so bile na celem polju samo 3 točno določene izhodščne točke. Z merjenjem se je ukvarjalo 6 Čehov in 2 civilista, vsakemu moškemu pa sta pomagali 2 Moldavanki. Osta Čehi so kosili zaščitne pasove med gredami, Moldavanke pa vezale snope in jih odnašale vso pšenico iz zaščitnih pasov skupaj na en kup. Ravnatelj je seveda tu in tam kaj pokritiziral, a se ni preveč razburjal. Ko sva prišla do onih dveh civilistov, ki sta bila pri merjenju, nas je predstavil: »Eto naš novi agronom, eto Matfej i Ivan Fomič«. Nekaj je še govoril z njima, česar pa nisem razumel. Bila sta brata. Večji in starejši Matfej me je gledal prijazno, manjši in mlajši Ivan pa nekam srepo. To razmerje se ni spremenilo vse mesece, dokler sta še ostala na preizkuševališču.

Levo oziroma na južni strani našega polja je ležal zanemarjen gozdček, izgledalo je, da je akacijev. Delal mi pa je nekam čuden vtis in zato sem vprašal ravnatelja, kaj je tam. Odgovoril mi je, da naj si ne želim tja, ker tam je »kladbišče«, pokopališče. Pojdiva raje na meteorološko postajo.

Ostala je na desno, ko sva šla k delavcem. Urejena je bila v redu, lepo ograjena z belo lakasto žico, opremljena pa z vsem tistim, kot ostale podobne postaje na svetu — skoraj enaka oni na naši šoli na Dunaju: veterni drog (anemometer) za ugotovitev smeri in moči vetra, sončna krogla za ugotovitev trajanja in moči sončnega obsevanja, priprava za merjenje padavin — dežja in snega —, potem vremenska utica z barometrom, barografom, anezoidom, navadnim in mokrim toplomerom, toplomerom za maksimalno in minimalno toploto v senci, na prostem in na zemlji, potem pa s toplomeri na tleh in v raznih globinah v zemlji. (Dalje)

18 Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Verjetno je veskakor, da »Solvenci«, ko so se izselili iz Skandinavije, najbrž še niso poznali velikih ladij na jadra v pravem pomenu besede, kot poznejši vikinški osvajavci. Niti mnogo pozneje na jadranski obali niso uporabili jader, ko so si spet gradili ribiške čolne iz debel. Niso pa dobili priložnosti, da bi naprej razvili svoja plovila in jih prilagodili tedanji pomorski tehniki v Sredozemlju, ker so prodrli do morja samo na kratkem pasu obale brez pravih pristanov in so mogli ustanoviti na obali samo nekaj majhnih, revnih ribiških vasi (danes Barkovlje, Grljan, Sv. Križ, Kontovel, Sesljan, Devin, Žavljje in Rojan). Te vasi pa so bile stisnjene med mesta, ki so imela že dolgo pomorsko tradicijo in mnogo višjo, romansko civilizacijo ter so v kali zadušila začetke samostojnega slovenskega pomorstva, razen preprostega ribištva, ki pa je vendarle ohranilo »čupo« kot izredno dragocen dokaz nekdanje »solvendske«, podedovane ljubezni do morja in pomorske izkušnosti.

(Izraz te nekdanje ljubezni do morja je nedvomno tudi večno teženje Slovencev po lastni morski obali in izredna navdušenost in požrtvovalnost pri izgradnji koprškega pristanišča ter železnice v Koper, kljub vsem težavam in oviram!)

»Čupa« pa gotovo ni edini ostanek nekdanjega »solvendskega« pomorstva, ki ga je najti na Slovenskem in zlasti na slovenski obali Jadrana. Skrbne etnografske in etimološke raziskave bodo zelo verjetno odkrile še druge sledove, tako v imenih krajev kakor najbrž tudi v slovenskem pomorskem in ribiškem izrazoslovju. Taka sled je morda npr. tudi v izrazu »Brdina«; tako se imenuje vaški trg sredi starega dela vasi na Opčinah, zaprt od vseh strani od hiš razen ozkih uličic, ki vodijo nanj. S pojmom »brdo« (v pomenu hrib ali vzpetina) že zaradi tega ne more imeti nobene zveze, ker je popolnoma raven. Zelo pa spominja na staronorveški in islandski pomorski izraz »bardi« (neke vrste ladjas z robom ali z ograjo). Iz tega izhaja tudi novejši norveški pomorski izraz »bardun«, ki pomeni zadnji ladijski krov. Starodavni Openci so si gotovo ohranili ta izraz še iz pradomovine in prajezika ter pomenovali z njim zaprt vaški trg, ki je po svoji obliki najbrž res spominjal na ograjen ladijski krov. Seveda pa je tudi mogoče, da je izraz »bardi« ali »bardun« med dolgim preseljevanjem iz Skandinavije do obale severnega Jadrana že spremenil svoj pomen in je pomenil že tudi samo »zaprt vaški trg« Pa

tudi ta izraz ni osamljen — poleg »čupe« — na naši obali; to dokazuje še cela vrsta skandinavskih besed in krajevnih in ledinskih imen ter priimkov na našem Krašu in ob morju. Besedo »borjač« smo že omenili in opozorili, da izhaja iz glagola bor — bivati; iz tega pa izhaja skandinavska beseda bōrja — začenjati se. »Borjač« je torej pomenilo dobesečni »tu se začinja kmetija«, dvorišče kmetije. Prvotno je imela beseda najbrž pasivno obliko »bōrjas« (začenja se).

Burja izhaja iz skandinavske besede »bōr« (oster veter — tudi v pomenu dober, najbrž zato, ker je pregnal meglo); od tega tudi beseda briti, burja brije. Bor je prav tako skandinavski beseda. V skandinavskih jezikih se glasi barr (barrskog — borov gozd); enako dolina (skandinavsko dal); dala pa pomeni pogrezati, nižati, vgrezati se.

Seveda se »Solvenci« niso vozili po morju na izlete. Ladjas in čoln sta jim pomenila nujni sredstva za prevoz, za kolonizacijo in predvsem za ribolov, kajti ribe, surove in posušene, so spadale poleg užitnih korenin in divjih sadežev, zlasti jagod in gob, ter meda divjih čebel med njihovo glavno hrano, ko še niso bili stalno naseljeni. Uživali pa so tudi že ječmenovo zrnje. Ječmen so imenovali rug in verjeli so, da jim je to posebno redilno hrano poklonil sam bog Hor ali Kor.

(Dalje)

Razvoj na Danskem - v demokratično levico

V torek so bile parlamentarne volitve na Danskem. Rezultati so pokazali, da se danski volivci usmerjajo v notranji politiki proti demokratični levici. Socialnodemokratska stranka, ki je bila doslej na vladi, ni pa imela absolutne večine, je sicer izgubila še 7 poslanskih sedežev, toda »Socialistična stranka ljudstva« je dobila 20 sedežev, (doslej jih je imela samo deset).

Ministrski predsednik Otto Krag je izjavil, da bo spet sestavil manjšinsko vlado, s kakršno je vladal že zadnji dve leti ob zunanji podpori Socialistične stranke ljudstva. To stranko sestavljajo marksisti, ki so po znanih dogodkih na Madžarskem pred desetimi leti izstopili iz komunistične partije, in pa socialni demokrati, ki so se razočarali nad svojo stranko. Obe socialistični stranki skupaj bosta imeli absolutno večino. Razpolagali bosta z 89 poslanskimi sedeži v parlamentu, vseh poslancev pa bo 175.

Poleg socialistične stranke ljudstva so pridobili pri teh volitvah tudi radikali, ki bodo imeli tri poslance več, in sredinski

liberalci, ki so pridobili dva poslanca. Liberaldemokrati pa so izgubili enega poslanca, vendar ostanejo še vedno največja stranka po socialnodemokratski.

Komunisti so izgubili pol odstotka glasov in so dobili vsega skupaj 0,8 odstotka oddanih glasov ter ne bodo zastopani v parlamentu. Skrajna desnica pa je zgubila vseh pet došedanjih poslanskih sedežev.

Brezvestni mesar Andrea Giammone v Palermu je prodajal okuženo konjsko meso, s katerim se je zastrupilo 49 ljudi. Dve deklici (8 in 4 leta) sta umrli, drugih 17 ljudi je v nevarnem stanju, med njimi starši ter bratec in dve sestrici umrlih deklic. Mesarja in dva njegova sina so zaprli.

V mestu Mondovi so sodili pred kratkim dva pripadnika svobodnih poklicev in tri »ugledne« nameščence, ker so kradli postrvi s tem, da so usmerjali tok s prenosnega generatorja v vodo. »Gospodje« menda niso imeli dovolj denarja, da bi si bili kupili ribe v tržnici, ker za športni ribolov jim tako ni šlo.

V Ferrari je 38-letna nameščenska Graziella Toselli zasipavala nekega ovdovelega doktorja trgovinskih ved z zaljubljenimi in obrekovalnimi pismi. Pošiljala mu je tudi po 6 pisem na dan, skupno 4000. Za poštino je izdala 200 000 lir. Mož se je moral zateči po pomoč na policijo. Žensko so poslali k psihiatru.

Izraelski ministrski predsednik Levi Eshkol je na vladni seji poudaril, da ima Izrael pravico do povračilnih udarcev nasproti sosednjim arabskim državam, da zavre aktivnost teroristov, ki prihajajo od tam.

PREJELI SMO

Skupina goriških občanov iz severnega mestnega dela nam piše:

Ne vemo, koliko časa bo še trajalo, dokler se dal ne bo pripetila kaka nesreča na gornjem koncu bivšega Katarinijevega trga pri uršulinkah. Tam se križajo štiri ceste. Vsako jutro hodi tam mimo na stotine šolskih otrok: v uršulinske šole, iz Dijaškega zavoda v mesto, z Livade v žensko obrtno šolo na Katariniju, poleg neštetihih zaposlenih ljudi, ki ob istem času hodijo v mesto.

Na križišču pa ni niti semaforja, niti ne vidiš kakega prometnega stražnika. Pač, lani ob koncu šole je občina poslala tja policaja, ki je od osme do poldevete ure pazil na promet in varstvo šolskih otrok.

Vprašujemo mestno občino ali bi ne mogel tudi letos opravljati prometno službo na tistem nevarnem križišču kak stražnik vsaj od osme do devete ure in od poldne do poldveh?

Novice po svetu

21. t. m. se je končal 10-dnevni uradni obisk sovjetskega predsednika Podgornija v Avstriji. Ob tej priložnosti je Podgorni odločno nastopil proti pridružitvi Avstrije k Skupnemu evropskemu trgu, češ da to ni v skladu z njeno nevtralnostjo.

Volivci (moški) v züriškem kantonu so z ljudskim glasovanjem odklonili volivno pravico za ženske. Sociologi menijo, da je bilo to maščevanje moških za »ženski režim« doma. Najbolj proti so bili delavci in kmetje.

Zračni vrtinec je podrl velik del šolske strehe v Leicesteru v Angliji, ko je bilo v šoli 650 učencev. V par sekundah se jih je ogromna večina z begom rešila, tako da je ranjenih samo 26, med njimi dva učitelja. Na angleško javnost pa je napravila ta nesreča velikanski vtis, ker se je dogodila tako kmalu po katastrofi v Aberdanu, kjer se je zrušil plaz premogovega prahu na šolo in zadušil okrog 200 otrok in učiteljev.

S Tržaškega

VEČERNI RAZREDI TRGOVSKEGA TEHNIČNEGA ZAVODA V TRSTU

V šolski zakonodaji je predvidena možnost, da so pri industrijskih in trgovskih tehničnih zavodih ustanovijo posebni razredi z večernim poukom. Ti razredi so namenjeni tistim delavcem in uradnikom, ki so čez dan zaposleni v službi, a bi vseeno radi dosegli srednje-šolsko izobrazbo.

Pravno imajo ti razredi enako veljavo kot redni razredi z dopoldanskim poukom. Tudi učni načrt je skoraj enak. Celotni tečaj traja šest let in je razdeljen na dve stopnji: v prvih dveh razredih se delsti utrjuje in dopolnjuje splošna kultura, v naslednjih štirih razredih pa prevladuje vse bolj strokovna izobrazba. Po šestem razredu smejo dijaki teh razredov delati strokovni usposobljenostni izpit (maturu) kot vsi drugi redni dijaki.

Za vnos v te razrede je potrebno spričevalo nižje gimnazije ali strokovne šole ali nove enotne srednje šole kakor za vse redne razrede; poleg tega pa so potrebni še sledeči pogoji:

1. da je prosilec dopolnil vsaj 16. leto starosti; 2. da ima delovno knjižico; 3. da je čez dan zaposlen v službi; to mora dokazati s potrdilom na kolkovanem papirju; v potrdilu mora biti navedeno, kje je zaposlen, v kakšni stroki in v kakšnem delu.

Tudi pri Državnem trgovskem tehničnem zavodu s slovenskim učnim jezikom v Trstu bi smeli vpeljati take večerne razrede, če bi se prijavilo dovolj prosilcev. Zato vabimo vse tiste, ki imajo zgoraj navedene pogoje in bi radi obiskovali tak strokovni pouk v večernih urah, naj se do konca tega meseca (novembra) zgledijo pri tajništvu tega zavoda. Tu bodo dobili vsa potrebna navodila.

RAVNATELJSTVO

ŠPORT

Mesto Turin bo dobilo močno hokejsko moštvo na ledu. »Hockey Club Torino« je najel dva kanadska igralca, poleg tega pa še dva italijanska igralca. vratarja Guida Radaellija iz milanskega kluba »Diavoli rossi« in mladega napadavca Gerharda Crepaza iz kluba »Brunico«.

Iz Ljubljane poročajo, da je tam zanimanje za drsanje zelo narastlo po zadnjem svetovnem hokejskem prvenstvu. Na ledu v Tivoški športni dvorani se gnete tudi po 1000 mladih drsancev — vseh tehnik... Problem so le dobre drsalke.

Ljubljana si ustvarja tudi močnejše hokejsko moštvo. Pač pa je zavladala kriza na Jesenicah, ker misli nekaj igralcev preseliti k »Olimpiji« v Ljubljano. Jeseničanom pa manjka naraščaja, ker so skrbeli bolj za prvo moštvo in zanemarili vzgojo in vžbanje mladih. To se jim že začenja maščevati.

„Adria“ o incidentih na univerzi

Lov na bruce je na tržaški univerzi vsako leto bolj degeneriral in letos so akademske oblasti in predstaviški organ študentov prvič javno obsodili tako ravnanje, ki večkrat žali čut človekovega dostojanstva. To je seveda izzvalo hrupne nerede, ki so jih uprizorile prizadete goliardične skupine. Toda rektor, ki je osebno posegel vmes, je nerazumljivo začel braniti te neodgovorne skupine in je celo izgnal z univerze akademskega tribuna, to je predstavnika vseh študentov. Akademske politične liste Intesa, UGI, Adria in neodvisni so takoj sklenili, da v znak protesta zasedejo prostore filozofske fakultete in hkrati postavijo določene zahteve, ki jih je akademski senat že dalj časa preziral.

Slovenska lista Adria je v tej zvezi objavila naslednjo izjavo:

»Akademska lista Adria sporoča slovenski javnosti, da se je v zvezi z nedavnimi neredi na tržaški univerzi, ki so jih povzročili določeni neodgovorni elementi skrajne desnice, z vso resnostjo in odgovornostjo udeležila zasedbe filozofske fakultete iz naslednjih vzrokov:

1. da bi v bodoče univerzitetne in civilne oblasti bolj poskrbele za fizično varnost in moralno integriteto akademikov prvega letnika, ker se namreč lahko samo tako omeji in končno povsem zatire zloglasni »lov na bruce« s strani določenih goliardičnih skupin; 2. ker se ne sme motiti politično udejstvovanje reprezentativnega organa, ki

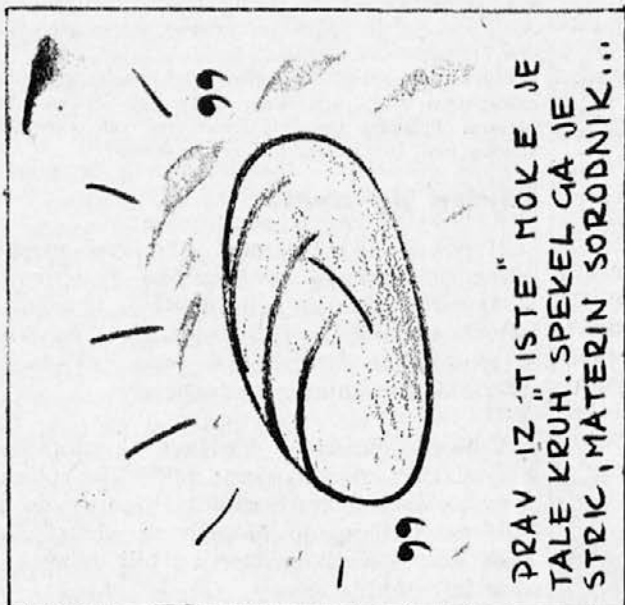
edini veljavno in demokratično predstavlja vse študente tržaške univerze; 3. ker rektor ne bi smel mimo akademskega senata povzeti drastičnih ukrepov proti tribunu Bonifaziju, še posebno ko za to ni imel niti najmanjšega razloga; 4. da v bodoče uprava univerze posveti večjo pozornost tistim ustanovam, ki skrbje za lažje pogoje študija; 5. da se prizna študentom, poverjenim profesorjem in asistentom pravico, da dejansko sodelujejo v organih, katerim je poverjena uprava vseučilišča.

Adria izraža svoje zadovoljstvo, da so odgovorni organi že sprejeli zahteve študentov in s tem potrdili voljo, da se pomaga deželnemu vseučilišču, povzpeti se iz svojega obrodnege položaja ter prebroditi krizo, ki jo trenutno doživlja. Adria tudi popolnoma soglašala z izjavami akademskega senata o problemu lova na bruce.

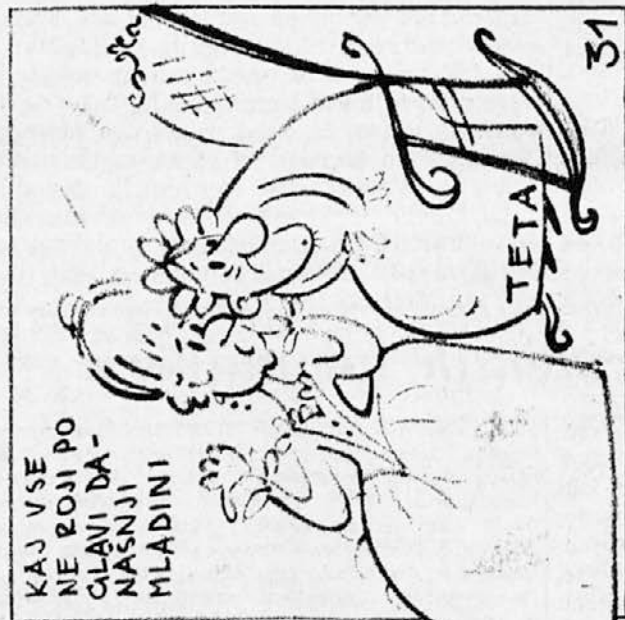
In končno Adria spet ostro obsoja ponovne izpade politične nestrpnosti fašističnih in skrajnih desničarskih študentov na listah FUAN in GNT, med katerimi je bil ranjen študent Mocchi, in upa, da bodo odgovorni, ki so že prijavljeni sodišču, kaznovani, ker bo samo koristno ugledu tržaške univerze.

Rektor je medtem popolnoma popustil in preklical izgon tribuna. Akademski senat pa je ugodil zahtevam demokratičnih študentov. Kot odgovor na poraz so goliardične skupine na univerzi napadle študenta Mocchija in ga ranili, da so ga prepeljali v bolnišnico, kjer se še vedno zdravi. Njegove napadalce so že prijavili sodišču in trenutno je na univerzi mirno.

PO BURGERJU — RISE: BORUT PEČAR

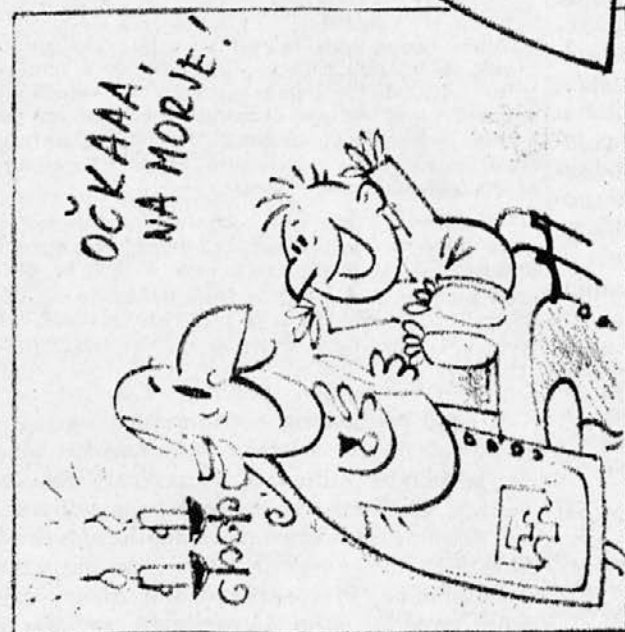
”
”
PRAV IZ "TISTE" MOKE JE
TALE KRUH. SPEKEL GA JE
STRIC, MATERIN SORODNIK..."

KAJ VSE
NE ROJI PO
GLAVI DA-
NASNJI
MLADINI

TETA

31

OČKAAA!
NA MORJE!

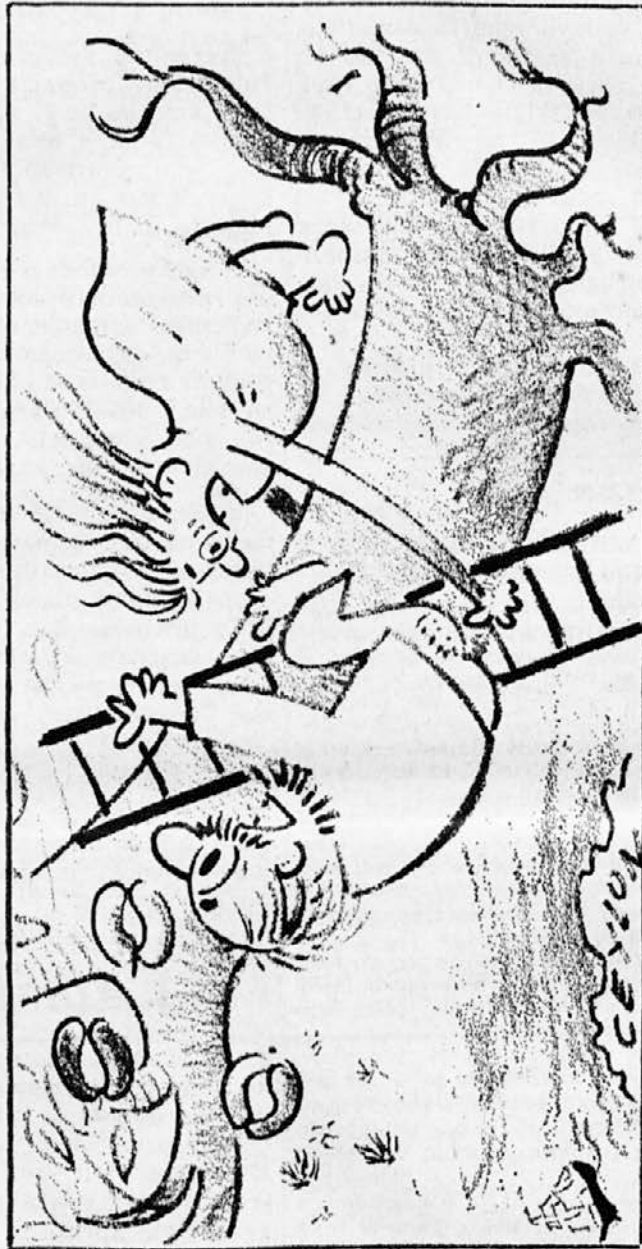
31. Prvič v življenju sem potoval z ladjo precej pred potjo v Rusijo, o kateri sem vam bil govoril.

Ze davno, ko sem bil še čisto mlad in golobrad — tako mi je pravil moj dobri stric, najboljši huzarski polkovnik, kar sem jih kdaj srečal — že tedaj sem si od vsega srca želel na morje, da bi doživel kakšno razburljivo pustolovščino.

Moj oče je bil svoja mlada leta tudi preživel na potovanjih in tako nam je dolge zim-
ske večere pogosto krajšal s pripovedovanjem o svojih dogodivščinah. Pripovedoval pa

je kot se je v resnici zgodilo, brez senčice pretiravanja. Tako sem se s huzarjem po širnem svetu že rodil, vrhu tega pa so mi ga še privzgojili. In res nisem pustil vneimar nobene priložnosti, da ne bi staršev prosil, naj mi čovčljivo v svet. Prosil sem, moledoval, vse zaman. Če se mi je že posrečilo pregovoriti očeta, sta pa mama in tetka začeli javkati, in iz te moke spet ni bilo kruha.

Nekoč pa nas je obiskal materin sorodnik. Hitro sem se mu priljubil. Obljubil mi je, da mi bo pomagal, ker sem lep in pogumen mladnik. Začel je nagovarjati moje star-
še, naj me pustijo z njim, in slednjic sta popustila.

32. Smel sem s sorodnikom na Cejlon, kjer je bil njegov stric dolga leta guver-
ner oroča!

Z važnimi sporočili nizozemske vlade smo z jadrnico odpluli iz Amsterdama. Če ne računam strašnega viharja, se na naši poti ni pripetilo nič takega, o čemer bi bilo vredno govoriti. Toda o tem viharju vam moram povedati nekaj zaradi nenavadnih po-
sledic, ki jih je povzročil!

Vihar je izbruhnil prav v trenutku, ko smo bili zasidrani pred otokom, da bi se oskr-
beli z drvni in vodo. Besnel je s tolikšno silo, da je ruval drevesa s koreninami vred.
potem povprek telebnilo na tla.

32